

VERENIGING
"ORDE DER VERDRAAGZAMEN"

Kon. Goedgekeurd d.d. 22 februari 1958, nr. 59

GEVESTIGD TE 'S-GRAVENHAGE

Giro no. 468874 t.n.v. de Penningm. der "ODV", DEN HAAG

Uitsl. voor verslagen en abonn. Dovenetelweg 57a 's-Gravenhage Tel. 68.45.41.
Secretariaat: Graaf Willem de Rijkelaan 15 Leidschendam Tel: 070 - 275154

W E E K B L A D

=====
nadruk verboden

20e jaargang nr.31

=====
26 maart 1976

x in de kantlijn betekent de vraag

- " " " " het antwoord

Goeden avond, vrienden.

Bij het begin van de bijeenkomst moet ik U er op wijzen , dat wij niet alwetend of onfeilbaar zijn. Wij verzoeken 'u zelf een oordeel te vellen over alles, wat wordt gezegd.

Ons onderwerp voor deze avond dient meer actueel van aard te zijn. Ik kies voor de titel:

ECONOMISE SAMENHANGEN

=====

U denkt nu waarschijnlijk, dat dit een zeer economisch be-
toeg over de crisis wordt. Indirect is dit mogelijk waar. Maar
wij hebben te maken met een groot aantal verschijnselen, die
indirect aanleiding werden tot de economische crisis in het
westen en gelijktijdig aansprakelijk zijn voor de vrijheids-
crises, die wij in vele van de z.g. derde landen nu zien.

Ik zal trachten een korte schets te geven van al, wat
is geweest. In feite zou ik dan moeten beginnen met Karl Marx.
Maar dat voert te ver terug. Er is een theorie ontwikkeld, dat
de economie voortdurend groeien moet, jaar hierbij een
toenemend rendement ontstaat, dat dan ook, uit de aard der
zaak, een toenemende welvaart tot stand brengt.

Dit is maar betrekkelijk waar, omdat je niet alleen met
het opvoeren van je productie kunt volstaan. Je krijgt te
maken met een verschijnsel, dat men schaalvergroting noemt.

Wanneer men de mogelijkheid tot economisch rendement in
een curve uitzet - de z.g. gauzsche(?) kromme - er een
beperkt recht stuk in voorkomt, waarop men bij een bepaalde
omvang van het bedrijf en een bepaalde productie tot een op-
timale productie komt, zodat het bedrijf hier goed kan functio-
neren.

Wordt de productie bij een zelfde omvang van het bedrijf

groter dan volgens dit rechte stuk aanvaardbaar is, dan is er een afvlakking in de lijn, waarbij de kostprijs per product opeens aanmerkelijk oploopt. Blijft men onder de minimum aanvaardbare productiviteit, dan ziet men het zelfde verschijnsel: het product wordt te duur, de productie is niet rendabel.

Nu heeft iedereen gedacht: Wanneer wij maar steeds de bedrijven uitbreiden - schaalvergroting - komt de zaak vanzelf in orde. Om dit mogelijk te maken, heeft men gemeend, dat het belangrijk was steeds meer en meer te produceren.

Men dacht niet meer aan de gebruikswaarde van het produkt, maar aan de productiewaarde. Zo is men begonnen steeds meer materialen te verspillen door producten te maken, die minder duurzaam waren, dan redelijk gezien mogelijk zou zijn.

Het zal u allen bekend zijn, wat dit betekent. Ik wil er niet al te ver op doorgaan en herinner u alleen aan de kosten, die het voor b.v. Philips met zich bracht om een lamp te kunnen maken, die juist iets minder dan duizend branduren gemiddeld zou geven. Over dergelijke zaken hebt u ongetwijfeld reeds genoeg gehoord.

Wat is het gevolg? Men heeft een schijn van welvaart tot stand gebracht door voortdurende schaalvergroting. Dit echter betekent, dat bedrijven steeds groter moeten worden en dus ook machtiger zullen worden.

Verder betekende het, dat die bedrijven meer arbeiders werk gaven, maar dat gelijktijdig die arbeiders steeds meer voor de bedrijven noodzakelijk werden, om enig rendement van het geïnvesteerde kapitaal te kunnen behalen. Men kon zich steeds minder leegloop van machines e.d. veroorloven.

Zo ontstond een tweede groep - men zou van de vakbonden kunnen spreken hier, maar in feite gaat het nog verder dan dit alleen - die stelden: wij, de arbeiders, willen ook onze portie van de koek.

Hun redenering was: jullie maken zoveel winst door ons werk, dus hebben wij toch wel recht op het grootste deel daarvan. Wat theoretisch juist is, wanneer je tenminste niet vergeet, dat in uw maatschappij een kapitaal rente op moet brengen en dat daarnaast de schaalvergroting een voortdurende bedrijfsvernieuwing zal betekenen en niet alleen maar een bedrijfsuitbreiding zonder meer betekent.

Dit wil zeggen, dat steeds meer gelden, die voor een rendabele wijze van schaalvergroting nodig zouden zijn, in het loonzakje terecht kwamen, terwijl men aan de andere kant geen voldoende reserveringen voor vernieuwingen en uitbreidingen kon maken, omdat men nu eenmaal een voldoende rendement moest garanderen aan de beleggers. Het gevolg was, dat het doorsnee - bedrijf te weinig middelen overhield voor verantwoorde diepteinvesteringen: investeringen die op langere termijn hun waarde hebben, maar niet onmiddellijk rendement kunnen geven.

Op het ogenblik wordt over de noodzaak van meer van die diepteinvesteringen veel gesproken en heus niet alleen in Nederland.

Wat de oorzaak is? Ja, je zou kunnen zeggen, dat de huidige moeilijkheden voortkomen uit een verkeerde opzet van de economen. Maar eigenlijk is dit niet juist. Economisch gezien hebben zij n.l. met hun stellingen volkomen gelijk, mits men maar geen rekening houdt met alle verspillingen van materiaal, die door hun opzet wordt veroorzaakt.

Je zou natuurlijk, zoals anderen, kunnen beweren, dat de mentaliteit van de grote bedrijven de fout veroorzaakt. Maar die grote bedrijven willen nu eenmaal graag blijven bestaan en dit bestaan is nu eenmaal, gezien de heersende tendenzen, volgens hen afhankelijk van een voortdurende uitbreiding. Dus : belangrijker en groter worden.

Je kunt het de arbeiders ook niet kwalijk nemen, dat zij met een zo grote welvaart - zoals men de toestand noemt, ofschoon ik er altijd een vraagteken bij zet - menen, meer te kunnen eisen en dus ook steeds meer willen hebben.

Overigens zou dit nog aanvaardbaar blijven, wanneer de arbeider rekening zou willen houden met zijn bruto-loon. Maar dat doet hij niet. Een arbeiders interesseert zich geheel niet voor alle procenten voor dit en dat, die van dit brutoloon afgaan. Hij stelt eenvoudig : ik wil zoveel in mijn loonzakje zien, want om te leven, zoals ik dit wens, is dit voor mij noodzakelijk.

In uw land is de zaak ongeveer als volgt - ik geef gemiddelden - : 45% van hetgeen u werkelijk verdient, kan door u zelf besteed worden. Al het andere gaat op aan opgelegde heffingen van sociale aard en belastingen, direct zowel als indirect.

Wat er op neerkomt, dat de regeringen dus zeer grote investeringen van verschillende soort doen op kosten van het volk. Dat zou wel kunnen, maar nu schuift het gewone volk in feite door zijn houding en eisen die lasten af op het bedrijfsleven. Ik heb u dit reeds duidelijk gemaakt door te wijzen op de arbeider, die alleen maar rekent met hetgeen in zijn loonzakje komt en niet beseft, dat in vele prijzen ook een behoorlijk aandeel zit voor de staat.

In feite zegt de arbeider dus: Ik wil een loon hebben, dat steeds beter wordt. Hoe dat verder moet, hoeveel de regering krijgt, interesseert mij niet. De arbeider kijkt niet naar de belastingen, maar naar zijn netto inkomen. In feite betaalt het bedrijf dus deze belastingen, daar het wel met deze bedragen als deel van de loonsom rekening houdt.

Je zou dan mogen stellen, dat de lasten per loontrekkende gemiddeld, incl. alle verdere heffingen ten laste van het bedrijf nog komen rond 50% van het uitgekeerde brutoloon.

Reken dit vereenvoudigd eens na. Wanneer iemand rond 100 gulden netto verdient, kost hij zijn bedrijf reeds 150 gulden; daarbij komen nog rond 50 gulden ten laste van het bedrijf. Totaalkosten dus rond 200 gulden.

Gaan wij uit van een brutoloon van f 100.-, dan kost dit het bedrijf rond 150 .-, maar krijgt de man zelf in handen een bedrag, dat varieert tussen de f 45.- en f 55.-.

Dit vergelijkende met de tijd kort na de oorlog, toen de overheid gemiddeld 25% van ieders inkomen besteedde, zijn de overheidsuitgaven dus wel zeer sterk toegenomen.

Op zichzelf is dit alles al weer niet zo erg, want wanneer de overheid diensten moet bewijzen, heeft zij daarvoor ook de nodige gelden te verkrijgen. Maar niemand schijnt zich meer te realiseren, waar die gelden in feite vandaan komen. Ten minste de meeste mensen denken daarover niet meer na.

De meeste mensen beseffen niet, dat, wanneer zij roepen om subsidie voor dit en voor dat, aanleg van wegen of overheidsmaatregelen, zij in feite roepen om een verzwaring van

hun eigen lasten. Zij menen, dat alles, wat van de overheid komt, gratis is.

Het gevolg is, dat de mensen veel royaler met overheidsgelden omspringen, dan zijzelf met eigen middelen ooit zouden doen. Men zegt b.v.: wanneer iemand werkeloos wordt, moet hij toch zijn goede inkomen kunnen behouden. En iemand, die werkeloos is, behoeft toch niet alles aan te pakken, nietwaar?

Maar men vergeet steeds weer, dat men de kosten van dit alles zelf zal moeten betalen. Er is een totale vervreemding ontstaan tussen de topstructuren van zowel staat als bedrijfsleven en de burger.

De burger denkt dus, verkeerdelijk misschien, dat als een soort moderne Maät, een hemelse koe, de staat boven hem hangt, klaar om gemolken te worden. En iedereen melkt dus, wat hij kan. Is het een wonder, dat die koe steeds vaker droog komt te staan?

Denk nu nog even verder: Om goed en redelijk goedkoop te kunnen blijven produceren, heb je grondstoffen nodig. Deze grondstoffen worden voor het merendeel tegenwoordig gewonnen in z.g. minder ontwikkelde gebieden.

Maar de landen, die eens de goedkope grondstoffen zonder meer leverden, veranderen. Zoal het volk zelf zich niet verder heeft ontwikkeld, zo zijn er in ieder geval regeerders, een heersende kaste, die anders is gaan denken en meer winsten wil zien; dus worden de grondstoffen duurder.

Wanneer de grondstoffen steeds duurder gaan worden, zal het product eveneens duurder moeten worden. Maar dan komt er ook een ogenblik, dat het in een prijsklasse komt te liggen, waarbij de vraagprijs hoger is, dan wat men daarvoor gemeenlijk nog wil besteden.

Dit betekent, dat je moet gaan manipuleren. Internationaal gebeurt dit dan ook, want het gaat niet alleen om het manipuleren van de koper of deelproducenten, maar ook om het manipuleren van de derde wereld.

Zou n.l. de derde wereld verstandig genoeg zijn om haar eigen productie in te voeren in andere landen tegen een prijs, die voor het eigen land nog net aanvaardbaar is, dan zou elke staat hierdoor een aanmerkelijk deel van zijn inkomen bij inboeten.

Op het ogenblik zijn er steeds meer landen, die stellen: wij willen zelf een redelijke prijs voor ons product of onze grondstoffen maken. Wij trekken ons daarbij niets aan van het feit, dat die produkten door staatsheffingen e.d. voor de verbruiker reeds te duur dreigen te worden.

Indien u zich de oliecrisis herinnert, dan zult u beseffen, dat aan de basis hiervan de eis lag een meer redelijke beloning te krijgen voor de grondstoffen, die eens zeer arme landen de westelijke wereld gaven. Die eis was niet overdreven, daar deze landen zelf grote diepteinvesteringen moeten doen, daar zij hun gehele socio-economische structuur eerst aan het opbouwen zijn en zeker toch wel enig recht hebben op een deel van de overal z.g. heersende welvaart.

Hun streven is gerechtyvaardigd, wanneer u bedenkt, dat die landen mogelijk zo dadelijk veel minder of zelfs geen olie meer zullen kunnen leveren en dan toch iets moeten overhouden om hun mensen een enigszins dragelijk leefklimaat te kunnen bieden.

Gevolg: het gehele westen lag plat. Men nam allerhande maatregelen, maar wilde niet van eigen inkomen uit het product afzien. Gevolg: uw benzine is in zeer korte tijd zeer veel duurder geworden.

Realiseer u echter daarbij wel, dat u op die benzine zoveel aan accijnzen en heffingen betaalt, dat het bedrag, dat de olieboer in het oosten krijgt, in feite nog maar een schijntje is in vergelijking daarmee. U betaalt voor die benzine altijd nog veel meer aan heffingen, verdelerskosten en winsten, dan het gezamenlijke bedrag van materiaalprijs, verwerkings- en transportkosten te samen.

Een dergelijke benadering van de prijs van een veelgevraagd product - ook suiker, zout e.d. kennen een dergelijke prijsstructuur - lijkt niet erg redelijk in een tijd, waarin de kosten van het levensonderhoud voortdurend sterker stijgen. Maar ook hier denken de mensen, die beslissen, dat zij wel tot in het oneindige met het verhogen van heffingen en winsten door zullen kunnen gaan.

Ook schuift men problemen van economische en politieke aard maar al te vaak af op de gewone burger, die van niets weet. Neem de EEG. Er zijn moeilijkheden met de prijzen van landbouw en veeteelt. Er is zelfs veel overproductie. Stelt men nu, dat de staten hierbij in moeten grijpen? Welneen. Men maakt afspraken en zegt, dat de gewone burgers dan maar weer meer voor bepaalde producten zullen moeten gaan betalen. Men durft kennelijk niet te zeggen, dat landbouw en veeteelt dan maar meer volgens de behoefte en rationeler moeten gaan produceren.

Trouwens: wanneer men in vele sectoren steeds rationeler en meer bij de vraag passend zou gaan produceren, zouden de ambtelijke structuren, die dergelijke overeenkomsten nu regelen, merendeels overbodig worden. En dat wenst niemand van de betrokkenen. En het is die ambtelijke structuur, die het voor het zeggen heeft, nietwaar?

Ik wil uit dit alles een eerste konklusie trekken: Men heeft, door de wijze, waarop men de moderne economie heeft opgebouwd, bij de mensen een steeds groeiend egoïsme opgeroepen.

Steeds minder beseft de eenling, hoe sterk hij van anderen afhankelijk is, steeds meer leeft men volgens een "ship in the sky" filosofie, denkende: wanneer ik iets nodig heb, dan komt er van boven wel iemand, die het mij zal geven. Dat is mijn recht.

Dit is een enorme verzwakking van de sociale samenleving. Je hebt veel minder interesse in het lot van je medemensen. Goed, er zijn werkelozen. Jammer voor hen. Maar zij hebben toch wel genoeg te eten, dus waarover zou je je eigenlijk druk maken?

Je wordt niet meer met het probleem als iets ergs gekonfronteerd, ondanks alle propaganda in die richting. Want een werkeloze gaat ook naar de bioscoop, hij gaat ook vissen, hij drinkt ook nog een biertje.

Zeker, de man vindt het mogelijk niet zo prettig, dat hij geen werk heeft. Maar hij kan dit alles toch maar doen en behoeft geen slag uit te voeren, terwijl ik wel moet werken voor mijn brood. Hij heeft het in feite beter dan ik. Zo redeneert men vaak.

Op deze wijze worden vele problemen ook verdoezeld. In uw samenleving worden de problemen voor een groot deel in feite vervreemdingsproblemen.

Zeker, ik geef toe, dat vroeger de regentenmentaliteit van bepaalde bedrijfsvoerders niet bepaald aangenaam was. Maar op het ogenblik hebben de bedrijfsvoerders weinig te zeggen en de arbeiders in feite geheel niets buiten datgene, wat hen in de mond wordt gelegd. De macht, die nu in het bedrijf alles regeert, staat geheel buiten het bedrijf.

Het gevolg is, dat de bedrijfstop meer dan voorheen de arbeiders als een tegenstander ervaart, ook al zal men dit niet laten bemerken om problemen en onnodige conflicten te voorkomen.

De arbeider op zijn beurt ziet de werkgever vaak als iemand, die hem ten onrechte iets onthoudt, waarop hij recht heeft; een tegenstander, die je maar dient te villen, wanneer je de kans krijgt.

In dit maatschappelijk egoïstisch kannibalisme geraken de meer menselijke waarden onder de voet. Niemand is werkelijk meer wat waard, omdat hij zijn medemensen niet weet te begrijpen of te bereiken en in eigen gedachten doorgaat, zonder ooit de juistheid of redelijkheid van eigen denkenbeelden aan een beschouwing te willen onderwerpen.

In de arme landen is er een zelfde probleem. Vroeger had men in ieder geval respect voor degenen, die meer wisten. U vindt dat mogelijk een zeer koloniale mentaliteit.

Of dit nu vorm kreeg als in de portuges e koloniën, waar een zekere integratie in de toplaag voor kleurlingen mogelijk was, dan wel, zoals in andere landen, waar de kleurling altijd de ondergeschikte, de minderwaardige bleef - tot in Indië toe was dit het geval - maakt hierbij niet zoveel uit.

Er bestond een erkende rangorde. Dit was een rangorde, die niet zozeer met geweld werd opgelegd, maar in reite eerder was ingegroeid in de gemeenschap. Men dacht er eenvoudig niet aan dit verschil anders te gaan benaderen.

Men wilde ook toen wel meer. Maar dit meer kon dan, zo besefte men, alleen bereikt worden door eigen grotere prestatie.

Nu echter zegt men rustig: Wij hebben analfabeten. Wij zullen dus onderwijzers uitzenden. Kosten? Dan moet iemand anders die kosten maar voor ons betalen, want wij vinden dit nodig. Wanneer wij ziekenhuizen nodig hebben, dan bouwen wij die eenvoudig. Er is altijd wel iemand te vinden, die ze voor ons financiert. Wie het doet, is niet belangrijk, want wanneer ze lastig worden, erkennen wij eenvoudig onze verplichtingen niet meer.

Men let niet meer op kennis, bekwaamheid, maar stelt eenvoudig: wij willen dit, wij wensen dat en wij hebben daarop recht. De gevolgen zijn eenvoudig abominabel: Wat gebeurt er?

Het materialisme krijgt ook hier de mensen meer en meer in zijn greep en dit materialisme gaat gepaard met de in het westen geldende handels en productiementaliteit. Ook hier grijpt men steeds meer naar de stellingen omtrent de groeiende economie enerzijds en anderzijds naar de stelling van de rechten van de arbeiders-gemeenschap, die, ondanks de

marxistische origine daarvan, zich ontwikkelt heeft tot een rechtvaardiging van de diktatuur van enkele regenten in naam van de massa.

Ook hier zien wij in toenemende mate de neiging anderen rechten; gedragingen, gedachten en leefwijze te dikteren zonder dat men bereid is de verantwoordelijkheid voor de gevolgen hiervan te dragen.

Wanneer niemand meer verantwoordelijkheid wil dragen en niemand meer bereid is van zich uit met zijn medemensen te spreken en met hen te samen iets op te bouwen, dat belangrijk is, ja, een geestelijk bouwwerk op te richten, dat de basis vormt van alle materiële ontwikkelingen, waar kom je dan terecht?

In een derde wereldoorlog soms? Strijden om de macht is begrijpelijk. Wanneer je dit alles vanuit de geest beziet, acht je die derde wereldoorlog nog niet immanent en zie je in het geheel van de ontwikkelingen toch ook wel vele goede zaken.

Onwillekeurig grijp je dan naar de groepen, die zich van de heersende maatschappij los maken. Ik denk daarbij zeker niet aan z.g. alternatiefdenkende groepen, die proberen zelf aan de macht te komen. Ik denk eerder aan degenen, die trachten de onderlinge menselijke samenwerking en vooral het meer bewust samen leven en streven binnen de samenleving meer te activeren.

Dat is toch wel weer gunstig, al is het aan de andere kant krankzinnig te zien, hoe de een of andere wijkraad moet worden gesticht, al dan niet voorzien van sociale werkers, omdat men eigenlijk alleen maar te veel last meent te hebben met het vinden van een parkeerplaatsje in eigen buurt.

Toch begint dat altijd weer zo: de huren worden te hoog, de huizen degen niet, de straten zijn te druk, te stil of iets dergelijks.

Maar die mensen gaan in ieder geval weer samen iets doen en worden zo steeds meer met elkaar gekonfronteerd, met elkaanders gedachten en problemen.

Deze mensen horen ook steeds meer elkaars visie, ontdekken, hoe anderen toch ook veel voor hun naasten over hebben. Zolang dergelijke samenkomsten niet worden gedomineerd door een enkele pressie-groep, die ten koste van alles een bepaalde kant uit wil en andersdenkenden niet aan het woord wil laten, maar allen de mogelijkheid vinden tegen elkaar te ageren en onderling meningen uit te wisselen, dan zie ik dit alles als een belangrijke factor, waardoor een vermenselijking van de huidige samenleving weer mogelijk wordt.

De enige fout, die de mensen in dergelijke groepen nog maken, is volgens mij, dat ook zij nog steeds ijverig en hartstochtelijk wachten op "the ship in the sky". Kortom, ook zij wachten steeds weer op het geheimzinnige voertuig aan de hemel, ook wel staat geheten, dat zoveel geld als ballast meevoert, dat het ook voor deze smekende groepen wel een paar zakjes zal kunnen missen.

Ik wil hierbij stellen, dat er natuurlijk wel heel wat zakjes zijn, die je kunt missen in het gouvernement, maar die bevatten geen geld, doch zijn van meer menselijke aard.

Je bent dus bezig met een poging om contact op te nemen. Maar dit contact - en laat ons dit niet vergeten -, is altijd nog een nutskontakt. Het gaat altijd nog om een gemeenschappelĳk nut, een gemeenschappelijk belang, of een gemeenschappelĳke actie.

Het is geen maatschappelijke integratie zonder meer. Het is in feite alleen een samenwerken om anderen iets op te laten knappen. wat natuurlijk niet voldoende is.

Juist omdat het erg moeilijk is, altijd je zin te krijgen, word je echter ook gekonfronteerd, wat belangrijker is, met mensen, die dan zelf maar iets gaan doen. Men wacht niet meer op het ingrijpen van anderen, men begint zelf ergens aan.

In het ene geval is het een parkje, waarvan men vindt, dat het niet goed onderhouden wordt. Opeens gaan een paar mensen uit de buurt daarin zelf aan het werk. Elders vegen bewoners misschien de straat of besluit men gezamenlijk een paar roesthopen, die reeds lange tijd in de weg stonden, te samen op een drukkere verkeersweg te schuiven in de hoep, dat de politie die dan eindelijk wel zal doen verwijderen.

Deze gemeenschappelijke acties, hoezeer zij ook nutsbepaald zijn, geven goede hoop. Want wanneer de mensen samenwerken, kunnen zij opeens veel meer bereiken met veel minder middelen. Het is niet nodig, dat er grote kapitalen worden uitgegeven voor vernieuwings- of herstellingsprojecten in woonwijken.

De vakbonden zouden het mogelijk erg onaanvaardbaar vinden. Maar wanneer je de mensen de kans zou geven elkaar te helpen bij het opknappen van hun woningen en hen de materialen daarvoor ter beschikking zou stellen, geloof ik, dat er zeer veel in zeer korte tijd zou kunnen gebeuren en wel op een mogelijk niet zo heel vakkundige, maar dan toch wel zeer doelmatige wijze.

Wanneer hje nieuwe huizen wilt bouwen zonder te hoge kosten, zou je tot de mensen moeten zeggen: Wij hebben tekeningen van enkele typen huizen, compleet met lijst van benodigde materialen en kosten. Die moogt u zelf geheel bouwen.

Zeker, nu schop je tegen de bedrijfsresultaten van bepaalde zaken aan. Maar om u een voorbeeld te geven: Bij een groot bedrijf in Duitsland besloot men de arbeiders in de gelegenheid te stellen in hun vrije tijd hun eigen huizen te bouwen. Vlak bij het bedrijf staat nu een heel mooi villadorpje, door de arbeiders zelf gebouwd, dat op dit ogenblik rond 150 woningen telt, die allen geheel zijn aangepast aan de werkelijke wensen van de bewoners.

Een tweede feit is de aandacht, die men aan de omgeving heeft besteed en nog besteedt. Opgemerkt zij hierbij, dat de eerste kosten voor infrastructuur, wegeaanleg, riolering enz. door de gemeente, in dit geval door het bedrijf, werden betaald.

Vergelijkt men de nu gemaakte kosten met het bedrag, nodig om het zelfde aantal gelijksoortige woningen te laten ontwerpen en bouwen door deskundigen, dan blijkt, dat de gebruikte werktijd ongeveer 1/3 zou zijn, terwijl het kostenpeil per woning met rond 120% omhoog zou gaan. De kosten zouden dus meer dan het dubbele worden, de bouwtijd slechts enkele maanden korter. Gerekend vanaf de geldende verkoopprijs voor gelijksoortige woningen, zo kan men stellen, dat die voor de zelfgebouwde huizen rond de helft bedraagt, terwijl meer

bijzondere voorzieningen werden aangebracht, dan bij koophuizen gebruikelijk is.

Ten laatste blijkt, dat deze amateurbouwers, dank zij het feit, dat zij alle materialen zelf moesten betalen, veel minder materiaal hebben verspild, dan bij normbouw gebruikelijk is. Er is dus met minder materiaal een beter product geleverd voor een lagere prijs in dit geval, terwijl bovendien gesproken kan worden van een bijna ideale aanpassing aan de eisen en persoonlijkheid van de bewoner...

Deskundigen zullen nu wel lachen en uitroepen, dat je dit toch niet meer kunt doen in een moderne maatschappij. Ik vraag mij echter af, waarom dan wel niet. Zeker, wanneer je uitgaat, zoals men op het ogenblik doet, van de heilige werkgelegenheid, waarvoor alles gedaan mag worden - zoals de argentijnen in het verleden tot hun vreugde hebben ervaren - is zoiets niet toelaatbaar. Dan kun je aanrommelen, wat je maar wilt, zolang de mensen maar werk hebben.

Volgens mij zie je de zaken dan toch enigszins verkeerd. Of dacht u misschien, dat al die extra kosten, al die omkopsommen enz. niet door u betaald werden, net zo goed als het bonnetje, dat u bij de hoodschappen krijgt? Dergelijke zaken zijn in de prijzen, die u betaalt, ingecalculleerd.

Er zijn natuurlijk mensen, die menen, dat zoiets gratis is, omdat anderen, die geen bonnetje vragen, immers dezelfde prijs betalen. Maar dat is verkeerd gedacht: in die prijs is eenvoudig het bonnetje - of de omkopsom - ingecalculleerd. En geeft men die een keer niet, dat wordt eenvoudig de winst op het artikel iets groter.

Al beseft u het niet, noodzakelijke omkoping, de kosten van overbodige ambtenarij en dergelijke zijn ingecalculleerd in de prijs van elk product, dat u gebruikt.

Realiseer je je dit, dan krijg je het gevoel, dat vele dingen eenvoudiger en beter zouden kunnen, wanneer de mensen maar meer samen zouden werken. Maar ja, een dergelijke samenwerking kan op het ogenblik zuiver materieel maar moeilijk van de grond komen. Er zijn belangengroepen genoeg, die alles zullen doen om een dergelijke samenwerking de grond in te boren.

Begrijpelijk: de materiële verhoudingen worden bepaald door de staat, die in feite een enorm technocratisch apparaat is en het bedrijfsleven, dat eveneens een commercieel-technocratisch geheel vormt.

Je komt dan tot de konklusie, dat de samenwerking tussen mensen in deze dagen allereerst op iets anders gebaseerd zal moeten worden: op het principe, dat niet altijd voor iets iets hoort. De mensen moeten voor elkaar ook eens een keer iets willen doen, zonder dat dit iets oplevert. Je moet ook eens samen werken, samen spelen, samen bidden desnoods, zonder je af te vragen, wat het oplevert en wie voor de kosten op zal komen.

Je zult bereid moeten zijn, voor dergelijke vormen van samenwerking zelf offers te brengen. Wanneer de mensen, voornamelijk geestelijk en in het verenigingsleven - dat in dit opzicht van groot belang kan zijn - weer meer tot elkaar gaan komen en voor zich vrijheden nemen, die zij officieel misschien niet hebben, dan zul je m.i. langzaam maar zeker tot een verbetering van de toestand kunnen komen.

Zeker, er zijn dan nog steeds grote aantallen officiële werkelozen. Maar die kunnen zich nuttig voelen en gelijktijdig a.h.w. in natura bijverdienen door de hulp, die zij van anderen krijgen wanneer dit nodig is, of zij die wensen.

Trouwens, ik heb het gevoel, dat men in Nederland ook grote aantallen internationale werkelozen heeft, zelfs mensen, die bij import werkeloos zijn en bij export gelijktijdig elders werkzaam. In andere landen ziet men een soortgelijke ontwikkeling.

Hoe het ook zij, de gemeenschap zou in ieder geval meer gekonfronteerd moeten worden en zo direct mogelijk, met de konsekventies van eigen verlangens en besluiten. Men zou het nemen van beslissingen minder snel over moeten laten aan regenten, die tot op heden overal nog steeds de dienst uitmaken.

Ik wil niet hatelijk zijn, maar zelfs onze orde heeft in haar helaas stoffelijk noodzakelijke verenigingsvorm een regentenmentaliteit. Het bestuur maakt wel uit, wat goed voor u is en u zegt ja. Zolang de zaken goed schijnen te lopen, geloven de meeste leden het wel, waar of niet?

Dat men aan het geheel meer deel dient te gaan nemen, houdt nog niet in, dat men zonder meer alle bestaande structuren aan dient te tasten. Wel betekent het, dat er naast de nu bestaande vaste vormen en regels heel veel zaken zijn, die je alvast zelf zou kunnen gaan doen.

Waar zelfwerkzaamheid in kleineren gemeenschappen gaat ontstaan, verdwijnt niet alleen het gevoel van isolement, van doelloosheid van eigen leven, maar verdwijnt ook steeds meer de neiging van het merendeel om van anderen te eisen, wat je zelf zou kunnen doen.

Dan verdwijnt ook steeds meer de behoefte om juist materieel een meerwaardigheid te verwerven. Want in zijn pogingen te laten zien, hoeveel men meer waard is dan zijn buur, gaat de mens tot vreemde extremen, desnoods tot het inbouwen van quadrofonische apparatuur met 4 x 20 watt vermogen in het beste kamertje: de w.c.

Mogelijk is mijn voorbeeld overdreven, maar de neiging door eigenaanschaffingen en bezit eigen belangrijkheid en schijnbare meerwaardigheid duidelijk te demonstreren, is op het ogenblik wel degelijk aanwezig.

Waarom eigenlijk die krankzinnige concurrentie met elkaar op het gebied van bezittingen? Waarom zou men niet eenvoudigweg stellen: Ik heb dit, jij hebt dat, laat ons daarvan tezamen profiteren en zoveel mogelijk samen doen?

In een vereniging kom je sneller tot een dergelijk gedrag, daar hierbij al snel geldt: wat kun jij doen, wat kan ik doen, hoe komen wij te samen tot het beste resultaat? Dit "samen doen" is het belangrijkste. Want door dit samen doen krijgt men ook steeds meer begrip voor elkaar.

Wat betekent, dat men niet alleen maar zuiver fysiek en zakelijk op elkaar gaat reageren, maar dat men ook psychisch gaat reageren. Dus niet alleen een verandering van mentaliteit, maar wel degelijk ook een verandering in gevoeligheid t.a.v. de medemens. Je gaat beter begrijpen, wat er in je medemens leeft. Daardoor zul je minder de behoefte kenne, die medemens te domineren of te veroordelen.

De meeste problemen op de wereld van heden zijn van economische aard, ik weet het. Je kunt spreken over geestelijke bewustwording. Maar zodra je je probleem niet abstract stelt, maar in de termen van deze tijd, kun je niet om de economie heen.

Als je dit begrijpt, zie je m.i. ook beter in, waarom juist de geestelijke ontwikkeling zich langzaam maar zeker steeds meer los dienen te zeggen van de huidige materiële structuren.

Het is niet belangrijk, dat die materiële structuur verandert wordt. Dat gebeurt uiteindelijk wel vanzelf. Het is belangrijk, dat het denken verandert, dat de wijze, waarop men als mens tegenover de mensen staat verandert.

Het is belangrijk, dat een arbeider niet meer werkt voor iemand, die in zijn ogen een uitbouter is, maar dat hij werkt voor arbeiders. Belangrijk is daarbij niet, dat hij een gegarandeerd loon krijgt. Laat hem desnoods op stukwerkbasis werken, maar dan wel met anderen te samen, zodat men tesamen gaat werken en in zijn werk steeds weer tesamen iets weet te bereikē.

Waarbij men overigens wel moet stellen, dat de norm bij stukloon eerlijk moet zijn, zodat men niet mag stellen: de productie per uur is zoveel hoger geworden, dus is deze nieuwe productie nu de norm voor het behalen van een standaardloon geworden. Een trukje van de oude kapitalisten, maar iets, wat men in het Rusland van heden onder een "arbeidersregering" ook nog wel uithaalt.

Maar goed, Rusland is ook geen werkelijke volksstaat meer, maar eerder een diktatoriaal optredende technocratie, die zichzelf rechtvaardigt door een beroep op kommunistische stellingen en leringen en marxistische stellingen, die men echter alleen blijkt aan te hangen, wanneer dit in eigen voordeel is.

Mogelijk moeilijk aanvaardbaar voor sommigen, maar dat zijn toch ook feiten. Ik echter vraag mij af, waarom er zoveel vervreemding tussen de mensen en de landen ontstaat.

Kijk als voorbeeld eens naar Turkije. Daar is het nogal gevaarlijk, zoals u mogelijk weet. Hier worden wij gekonfronteerd met een geschil, dat in feite wordt veroorzaakt door jongere intellectuelen, die inzien, waar de fouten schuilen en oudere mensen, die deze fouten voor zich hebben leren uitbuiten, nadat zij eerst zelf daaronder geleden hebben. Deze laatsten stellen: nu is het onze beurt om winst binnen te halen.

Het volk bestaat echter voor het merendeel uit mensen die niet eens in staat zijn zich te realiseren, wat er gebeurt, zodat zij alles lijdzaam ondergaan.

Er wordt in de laatste tijd nogal wat agitatie gevoerd in Turkije, die gevolgen kan hebben voor de regering. En dat is het vervelende. Wanneer het voor het bedrijfsleven gevolgen zou hebben, zou het in de ogen van vele regeerders minder erg zijn. Maar men pakt de heersende machten aan. De regering echter zal zichzelf met alle middelen blijven handhaven.

Dit betekent, dat er in dit land een toenemend gewelddadig konflikt aan het ontstaan is tussen de feitelijke machthebbers plus de militairen, die - vergeef mij, aanwezige militairen - altijd toch voornamelijk het establishment dienen en daarvoor garant blijven en een massa, die langzaam maar zeker begint te begrijpen, dat er iets niet klopt.

Het zijn de agitatoren , de jongere intellectuelen dus , die bepalen in welke richting dit konflikt zich verder zal gaan ontwikkelen. Maar die jongeren vragen zich bij hun agitatie weer niet af, wat werkelijk de mogelijkheden zijn van dit volk.

Het is duidelijk: Turkije staat aan de grens van een interne hevige botsing van denkrichtingen, waarbij zowel islamitische als arabische belangen een rol gaan spelen, terwijl er ook Amerikaanse belangen zijn en zelfs de Sovjetunie zich niet onbetuigd zal laten in het geschil.

Ik voor mij geloof niet, dat dit een werkelijke oorlog of zelfs een wereldoorlog ten gevolge zal hebben. Maar dat er grote moeilijkheden op komst zijn, is wel zeker.

De enige oplossing daarvoor zou voorlopig zijn de mensen meer welvaart te geven. Maar je kunt de mensen niet meer welvaart geven, wanneer je niet eerst de smeergelden, die nu nog nodig zijn bij alle zaken, wat weet te beperken.

U weet wel, wat volgens zeggen een turkse ambtenaar zou zijn: iemand die doet denken aan een auto, omdat hij eerst hard loopt, wanneer hij rijkelijk doorgesmeerd is.

Op het eerste gezicht is dit ten hoogste een zakelijk probleem. Maar in feite heeft het invloed op de gehele wereld. Nederland is b.v. nog steeds bezig met pogingen, nieuwe elektrische apparaturen af te zetten in dit land en probeert bovendien bepaalde leidingen aan te mogen leggen, of daarvoor t.m. materialen te mogen leveren, wat dan weer voor de werkgelegenheid belangrijk zou zijn. Andere staten zijn weer bezig bepaalde winningsrechten, vervoersrechten op in en exportlicenties te verkrijgen in dit land, een ander wil weer bases uitbreiden. Zo is een ieder bezig op zijn wijze van dit land iets beter te worden.

Niemand zal het risico willen lopen, dat eigen voornemens of belangen geschaad worden door een omwenteling. De een wil zijn basis behouden en uitbreiden, een ander wil een betere mogelijkheid tot handel verwerven enz. en iedereen is met zijn projecten reeds te lang bezig en te ver gevorderd om een omwenteling te willen gedogen en steunen.

Bovendien heeft een ieder duur zijn eigen ambtenaren enz. gekocht, dus proberen de buitenlandse machten, die reeds belangen hebben, hun eigen groep aan de top te houden. Geen enkele staat blijft hier geheel buiten. Zelfs degenen, die nu niet aan de beurt kwamen, hebben hun eigen groepen, die zij financieren en aan de macht willen zien komen.

Het is duidelijk, dat een werkelijke revolte ten bate van het volk op deze manier geen kans van slagen heeft. Waarmede ik, een bepaald land als voorbeeld nemende, in feite stelde, dat economische belangen de onmenselijkheid bevorderen en gelijktijdig het onbegrip tussen de mensen vergroten, zelfs op internationale basis.

Mogelijk vraagt u zich af, of dit alles nu werkelijk geestelijk zo belangrijk kan zijn. In wat voor wereld leeft u dan? Leeft u soms niet in een wereldje van subsidies en belastingen, een wereldje van werkeloosheid en werkgelegenheid, een wereldje, waarin je aan de ene kant gastarbeiders nodig hebt en je aan de andere kant steeds weer afvraagt, wanneer die ellendelingen nu eindelijk eens een keer oprotten?

Wees eens eerlijk. Wanneer u in een dergelijk wereldje leeft, zo wil dit zeggen, dat u gevangen bent in het systeem, dat uw pogingen om geestelijk uit te breken en geestelijk een grotere waarheid, groter licht, of grotere geestelijke krachten te verkrijgen, steeds weer gefrustreerd worden.

Je bent a.h.w. ingemetseld door die maatschappij, zodat je niet meer rond je kunt zien naar de horizon. Je zit in een put van allerhande samengesmolten belangen en alleen ver boven je kun je een klein stukje van de waarheid, van de hemel, zien.

Dan zeg je bovendien nog tot jezelf: dit is toch heus nog welvaart. Of zit u niet in een dergelijk wereldje, waarin alles, zelfs uw oordeel over b.v. Prins Bernhard, sterk afhankelijk is van de groep, waartoe u behoort en niet van het al dan niet bekend worden van wezenlijke feiten?

Is het eigenlijk niet zo, dat u leeft met calvinistische opvattingen omtrent goed en kwaad, ongeacht de feiten? Want zelfs uw godloochenaars en communisten zijn in hun denken en beoordelen van de wereld zo calvinistisch als de strengste zwartekousenkerkjes.

Uw wereldje is erg principieel, nietwaar? Maar hoe vaak vergeet u die zelfde principes niet, wanneer het om uw eigen belangen gaat? Hoe inkonsekvent bent u niet, zelfs in uw geestelijke benadering en waardering van de dingen?

Hoe kun je dan nog in harmonie leven met het al, begrip verwerven voor de kracht, die rond je is? Hoe kun je dan nog werken met de geestelijke mogelijkheden, die in en rond je bestaan.

Op grote schaal kun je dit alleen doen, wanneer mens en mens zich verenigen tot 'n meer harmonisch geheel. Of niet soms? Juist. En daarom zijn aan dit alles grote geestelijke consequenties verbonden.

Daarom wordt een groot gedeelte van de psychische gezondheid en de geestelijke ontwikkelingsmogelijkheid van de mens van deze dagen mede door economische belangen bepaald en gedikteerd, met uitzondering van de enkeling, die de kans ziet zich van dat gedoe niets aan te trekken en zich aan alle invloed daarvan geheel te ontworstelen. Maar dat zijn er inderdaad meer weinigen.

Wat hebben wij geestelijk het meest van node? Ik dacht, dat dit voor een mens vooral het besef is niet alleen te staan, niet geïsoleerd te zijn. Een mens wil een echo hebben.

Wanneer je die echo in de geest weet te vinden, is dat wel goed. Maar eigenlijk moet er rond je ook nog iemand zijn, voor wie je kunt leven, over wie je kunt denken, waarin je een antwoord kunt vinden op alles, wat je zelf bent en zelf doet.

Geestelijk heb je een mate van harmonie nodig, indien je tot werkelijke ontwikkeling wilt komen. Voor het ontwikkelen van geestelijke krachten en mogelijkheden heb je een mate van innerlijke harmonie van node, die je nooit kunt krijgen, wanneer je voortdurend in een egoïstische concurrentie met de wereld rond je verwickeld bent.

Wil je geestelijk gezond worden, dan moet je minder materieel denken. Dan moet je minder gehecht zijn aan uiterlijkheden, dan

moet je niet meerspreken over b.v. werk en werkeloosheid, maar dien je je eerder af te vragen: ben ik nuttig, hoe dan ook? En nuttig kun je zijn alleen door een paar woorden te juister tijd te spreken, of eens op de kinderen te passen. Lijkt dit zo weinig en onbelangrijk?

Maar als je maar nuttig bent en je medemensen aanvaardt, terwijl ook jij je medemensen aanvaardt, zodat zij een antwoord vormen op je bestaan en alles, wat je tot stand brengt, zoals jij deel hebt aan hetgeen zij beleven en tot standbrengen, vind je innerlijk vrede, kun je jezelf aanvaarden.

Dan zijn er vrienden rond je, Dan kun je uit de kracht van de eenheid, die je met de mensen rond je vindt, ook de krachten verwerven, waardoor je hogere krachten en werkingen door jezelf leert uiten.

O, dat behoeft dan heus niet altijd de gave van profetie te zijn, of het vermogen anderen hupsakee te genezen. Het enige, wat werkelijk van belang is, het enige, wat je als mens werkelijk van node hebt, wanneer je geestelijk verder wilt komen, is het gevoel, dat er in je een licht is, een kracht schuilt, terwijl je beseft niet alleen te staan, niet gebonden te zijn aan deze wereld en tijd, zodat er meer voor je mogelijk is.

Zeg: mijn leven is een opbouw, een wakker worden, een mij ontplooiën, waarbij alle vormen op aarde en alle bezittingen bijkomstig zijn geworden, omdat ik de essentie van alles niet kan verliezen.

Dan beseft je, hoe belangrijk het is een band te vinden tussen het hoogste in jezelf en de wereld, waarin je leeft. Dit nu kun je alleen volledig waarmaken door met andere mensen te samen een toren van gedachten en harmonien op te bouwen, compleet desnoods met bidden, preken of musiceren.

Het gaat er om steeds weer een ogenblik te samen innerlijk te ervaren, te weten; dit is Licht.

Ik ben bang, dat in de huidige economische situatie dit alles niet goed mogelijk is. Er zijn mensen, die voelen, dat zij een zending hebben. Denk b.v. aan activistisch toneel. Zij willen gesubsidiëerd worden, want zij moeten leven. Van wat zij brengen, kunnen zij niet leven.

Goed, maar betekent dit ook niet ergens, dat hetgeen zij doen, de anderen niet voldoende waard is, dat zij de mensen niet voldoende bereiken. Maar ja, in Nederland bestaat het niet gesubsidiëerde toneel alleen uit kluchten. Wat begrijpelijk is, want kluchten worden in uw land niet gesubsidiëerd. De enige gesubsidiëerde klucht speelt altijd weer op het Binnenhof.

In het toneel zie je ook al weer, hoezeer het denkbeeld overheerst van de zekerheid, die men van node meent te hebben en het recht, dat men meent te hebben, op eigen manier te leven en te werken op kosten van anderen als een vervreemding van de werkelijkheid.

De activist zou mogelijk heel veel willen zeggen en zegt soms werkelijk heel veel. Maar dan wel alleen tegen de mensen, die het al verstaan hebben, vóór hij het gezegd heeft en het reeds met hem eens waren, voor hij een woord uit kon brengen. Maar dat betekent, dat die activist niet spreekt tot al die anderen, tot degenen, die hij juist zou willen bereiken.

Want ook die activist heeft de kans niet gekonfronteerd te worden met de noodzaak anderen zover te brengen, dat zij reageren. Dit kan hij alleen bereiken, wanneer hij ergens een gemeenschappelijk vlak weet te vinden met die anderen, een gevoel van begrip, eenheid, waardering. Waarbij die waardering dan evengoed kan bestaan/het geven van een paar dubbeltjes in een collectebakje, als in een waarderend woord of een aanbod van hulp.

Hoe hulpeloos is die activist niet, ondanks al zijn actie, juist door zijn onvermogen buiten de regels de gangbare stellingen en benaderingen te treden. Dat is het konflikt in uw dagen.

Overal zitten b.v. ambtenaren, die zich kapot werken om anderen te helpen. Denk a.u.b. niet, dat ambtenaren altijd slecht zijn. Vaak zegt men, dat ambtenaren mensen zijn, die in feite als werkende werkelozen een staatspositie bekleden, maar dat is zeker niet altijd waar.

Deze ambtenaren werken zich vaak kapot om hun medemensen te helpen. Maar wat kunnen zij in feite doen? Zij kunnen alleen de verwarring vergroten. Want zij zijn gebonden aan regels, aan systeempjes. Zij kunnen niet menselijk oordelen, maar moeten ambtelijk oordelen.

Zelfs de ambtenaar, die komt om u met uw problemen te helpen, zit ergens vast aan een systeem. Het is niet iemand, met wie je spreken kunt zonder voorbehoud. Hij is meer een klaagmuur, die je alleen nederig biddende kunt duidelijk maken, dat je zoveel nodig hebt.

Het lijkt een kringloop. Maar, mensen, je moet ergens de zaak toch doorbreken. Er zou een mens moeten zijn, die een medemens wil helpen zonder zich daarbij af te vragen, wat de regels zijn en hoeveel er beschikbaar is. Een mens, die alleen steeds weer zou kunnen en durven zeggen: laat ons te samen zien, over welke mogelijkheden wij beschikken en laten wij te samen dan iets doen.

Er zouden meer mensen moeten zijn, die zich niet alleen maar afvragen, wat is mijn ideaal, maar die eerder zich zouden afvragen: Hoe kan ik dit vuur, dat in mij leeft, aan een ander overdragen?

Er zouden steeds meer mensen moeten komen, die een geloof in geestelijke kracht en hun betrouwen op geestelijke werkingen en krachten om zouden durven zetten in een bewust uitdragen van de krachten in hun eigen vorm. Niet vragende dus of dit wel kan binnen een bepaalde gemeenschap of groep en geen eisen stellende aan degenen, die men benadert en tracht te helpen.

Dus niet mensen als die man, die uit genezen gingen zijn patienten vroeg: Gelooft gij aan God? Gelooft gij werkelijk aan God? Gelooft gij, dat gij genezen zult worden?

Wanneer een ieder dan ja had geknikt sprak hij: dan genees ik u nu in de naam van God. Bent U beter?

En wanneer de ander dan opmerkte, dat hij niet beter was, sprak de genezer: dan gelooft gij niet genoeg..... Wat u mogelijk in de oren klinkt als een parodie, maar in feite berust op een bittere waarheid, ook nu nog.

Om waarlijk te genezen moet je overigens kunnen lijden met degene, die lijdt. Wist u dat? Je moet even, al is het maar

voor één ogenblik, die ander zijn om een medemens waarlijk te kunnen helpen.

En wanneer je iemand wilt helpen zich aan zijn sociale warboel en problemen te ontworstelen, moet je niet alleen maar van buitenaf bekijken, wat er opgeknapt moet worden. Om goede resultaten te boeken, moet je even die ander worden, even je inlevende in zijn problemen, gezichtspunten en bedoelingen.

Dat kun je alleen bereiken, wanneer je een voldoende harmonie op kunt brengen, wanneer er een soort psychische band is tussen u en de ander, een band desnoods van zuiver geestelijke krachten en meer niet.

De economie van deze dagen wordt slechter en slechter, ook in dit jaar. Mensen worden daardoor bitter en het is mogelijk, dat u in nabije maanden termen zult horen, die herinneren aan een niet zo mooi verleden, waarin ook werd gezegd: kameraden en kameraadskes, wij hebben gevochten en gezwogen. Men heeft ons miskend. Nu zullen wij onze rechten nemen, want het volk zal uiteindelijk onze meerwaardigheid moeten erkennen. Wij zijn meer dan al die anderen.

De schuld zal het kapitaal wel krijgen, wanneer men in uw land termen als het internationale jodendom te zeer is gaan begrijpen, voor wat zij zijn, termen zonder inhoud. Maar er zijn altijd, wanneer het minder goed gaat, mensen die anderen de oplossing van hun problemen plus meerwaardigheid beloven en altijd weer hebben juist dergelijke mensen een zondenboek nodig om hun eigen falen te verbloemen, of eigen tekorten aan te zullen.

Laat u geen meerwaardigheid boven anderen aanpraten, anders wordt het weer een wereld, waarin de gummiknuppel de plaats in neemt van begrip, ogenverblindings en eigenwaan de plaats in moeten nemen van geestelijk licht.

Dergelijke geluiden steken zelfs nu de kop weer op. Tegenover mensen, die anders zijn, of mogelijk nu meer zijn of schijnen te zijn dan dergelijke figuren, zal men een hetze voeren. En dit zult u niet alleen in eigen land kunnen zien.

Zoiets komt hard aan, zeker wanneer de tegenstanders niet beseffen, dat je dergelijke dingen niet kunt bestrijden door zelf evenzo te handelen. Een knokploeg kun je niet afdoende met een knokploeg bestrijden. Jubel de wouldbe knokkers toe, bied je drank en snoeperijen aan, tot zij kostmisselijk zijn en aanbidt ze zozeer, dat zij niet willen weigeren, omdat er nu eindelijk iemand is, die hen bewondert. Op deze manier schakel je de helden eerder uit dan met moord en doodslag, die alleen maar weer meer geweld van de andere zijde doet op-laaien.

Frobeer gewoon, lieve mensen, met de moeilijkheden van de komende tijd op een dergelijke, schijnbaar meegaande wijze af te rekenen. Want dat er moeilijkheden op komst zijn, is wel zeker. O, de wereld zal niet vergaan. En zo u mijn woord daarvoor niet wilt aannemen, zal het bestuur van de orde ongetwijfeld gaarne al uw wereldse bezittingen van u ontvangen. Maar dan wel zonder een teruggave te garanderen.....

Ik zeg u alleen, dat de economie, en daarmee de reactie van vele mensen in de komende tijd, er somber uitziet. Men roept u nu wel toe, dat het overal weer zoveel beter gaat, maar geloof diegenen, die u dit voorhouden, maar niet al te zeer.

Dit betekent, dat de neiging zich op de een of andere wijze boven anderen te stellen en zich een positie te bevechten, steeds groter wordt. Kijk uit. Geef harmonie, geef geestelijk licht, geestelijke krachten aan allen.

Weest niet bang voor een probleem, of zelfs voor de mogelijkheid, dat u werkeloos wordt. U zult heus wel blijven leven. En zo belangrijk zijn die dingen werkelijk niet meer, wanneer je eenmaal zover bent en een geestelijke inhoud weet te handhaven in je zelf. Wanneer je van binnen maar sterk bent, kun je veel. Wees dus niet bang voor alles, wat er gaat gebeuren.

Maar vergeet ook niet te zeggen: dit is volgens mij niet juist, wanneer u iets opmerkt. Leef dan zelf goed, toon zo uw medemensen, dat het ook anders kan. Mopper niet te veel op het grootkapitaal, de arbeiders, of de geldverslindende regering. Probeer alleen maar, geen profijt van dergelijke zaken te trekken en steeds weer uw eigen houding in het leven en tegenover medemensen juist te bepalen.

Probeer dictators niet de aanleiding te doen worden voor het verwerpen van gehele volkeren - want dat gebeurt zelfs nu reeds. Probeer steeds mens te zijn met de mensen en in samenwerking en harmonie met die medemensen een harmonie op te bouwen, waardoor de geestelijke werkelijkheid zowel voor u als voor hen dichterbij komt. Zo kun je zelfs de economie saneren. Want zichzelf saneren kan zij niet, omdat zij dat ene ontbeert, dat mens en geest eeuwig maakt: een ziel.

Hebt U commentaar?

x Acht u het mogelijk, dat er niet materialistische structuren tot stand komen in deze maatschappij? Uw pessimisme onderschrijf ik grotendeels. Maar gaan wij de ondergang van deze cultuur niet tegemoet, waaruit dan wel weer een andere maatschappijvorm ontstaat, die even slecht is als de huidige?

- Mogelijk is u ontgaan, dat ik wees op situaties, die er wel degelijk ook nu reeds zijn, waarin de mensen weer tot medemenselijkheid komen en materiële achtergronden steeds minder een rol spelen. Ik wees daarbij o.m. op het verenigingsleven.

Ik ben mij van de moeilijkheden van deze tijd en de economische structuur, die uw cultuur schijnt te bepalen, wel degelijk bewust. Ik trachtte duidelijk te maken, hoe de mensen de huidige kringloop kunnen en volgens mij ook meer en meer zullen doorbreken.

Het verkondigen van een wereldondergang, cultuurondergang en dergelijke is over het algemeen maar een goedkope ontvluchting aan de nog bestaande plichten en mogelijkheden. Maar wie oog heeft voor de constructieve punten ook van deze tijd en u tevens duidelijk maakt, waar de elementen schuilen, waarvoor je op moet passen, maakt ook duidelijk, dat een ondergang niet noodzakelijk of onvermijdelijk is.

Veranderingen van regering e.d. spelen hierbij voor mij geen rol, want of u nu door Uil en de Ballen of door Hans en de Wiegeltjes wordt geregeerd, maakt voor niemand iets uit, behalve voor een betrekkelijk kleine groep. Het politieke systeem kan niets werkelijk veranderen.

Zelfs bedrijven kunnen wij niet veranderen, want een bedrijf vormt een eigen mentaliteit, die alleen gevoelig is voor argumenten, waarin winst schuilt. Laat hen winst maken.

Maar dan wel alleen op die punten, waar produkt en wijze van werken aan een werkelijke behoefte tegemoet komt en de harmonie onder de mensen niet bedreigt.

Vergeet een ding niet: wanneer vakbonden in staat zijn het loonbeleid van een regering zonder meer te breken, ongeacht het feit, dat het gehele bedrijfsleven achter die regering stond, zo zouden de mensen wel degelijk productiemethoden, die verkeerd zijn en sociale uitwassen moeten kunnen breken, zelfs tegen andere belangengroepen en de regering in.

De kultuur behoeft niet onder te gaan. Omdat de mensen zelf, wanneer zij zich meer van de feiten bewust worden en meer harmonie zoeken, zeker kunnen voorkomen, dat de huidige economische opvattingen de mensen werkelijk ten gronde richten. Nu echter kijken zij nog te veel in hun loonzakje. Hoe meer echter hun gezondheid en hun loonzakje bedreigd worden, hoe meer zij zich zullen gaan afvragen: wat wil je eigenlijk? Wil je leven in een menselijke maatschappij of langzaam sterven in een welvaartproducerende afvalhoop.

Het ogenblik van kiezen komt voor steeds meer mensen steeds dichterbij. En ik heb voldoende vertrouwen in de mensheid om aan te nemen, dat een heel groot deel van die mensheid een juiste keuze zal doen. Niet de juiste keuze volgens een bepaald systeem, maar in menselijke zin.

Is dit voldoende? Want u ziet de grote geestelijke achtergrond, die er toch ook is, over het hoofd bij uw opmerking. Ik ben ervan overtuigd, dat vooral ook om de geestelijke mogelijkheden, die er voor de mensen nog zijn, de mensheid in het beheersen en dus behouden van de wezenlijke waarden van uw kultuur zal slagen. Alleen reeds de reacties van de aanwezigen op mijn argumenten, inclusief hun kritiek, overtuigen mij er van, dat een goede hoop gerechtvaardigd is.

Bovendien moet u maar zo denken: wanneer 80 Nederlanders per 10.000 griep krijgen, is het een epidemie. Wanneer 80 Nederlanders op de 10.000 een beetje meer gezond verstand en begrip voor harmonie krijgen, is dat voor uw maatschappij eveneens een epidemisch verschijnsel, maar wel een, dat voor de gehele gemeenschap betere gevolgen zal hebben dan een griepepidemie. Dat kan ik u verzekeren.

Voldoende?

x Ik hoop, dat u gelijk hebt.

- Daarvan ben ik overtuigd, anders zou ik dit zo niet stellen. Maar vergeet daarbij één ding niet: ik spreek over een ontwikkeling, die vele jaren omvat, dus niet opeens in het volgende jaar een uitbreken van harmonie allerwege.

Ik ga uit van zaken, die nu bestaan, die kunnen groeien en vanuit een geestelijk standpunt bezien steeds sterker werkzaam worden.

De grondslagen zijn er reeds binnen uw maatschappij, maar zij zullen nog moeten leren hoe te ontkomen aan de voor dergelijke ontwikkelingen fatale neiging zich te institutionaliseren.

Dat, wat door mij nu gesteld wordt, zal over 5 jaren in de maatschappij evengoed kenbaar zijn, als hetgeen wij vijf jaren geleden hebben gesteld omtrent de stabilisatie van een gemeenschap, ontstaande uit schijnbare freakgroepen als de kabouters e.d.

Mag ik u er aan herinneren, dat wij in 1961 er op hebben
gewezen, dat een ommekeer in de economie in 1973 onvermijdelijk
scheen en dat dit een crisis ten gevolge zou hebben, die tot
ruim 1977 loopt - u kunt dit mogelijk nog naslaan - zo zal u
duidelijk zijn, dat wij enig vertrouwen hebben in ons eigen oor-
deel, al is het alleen maar, omdat reeds zoveel, van hetgeen
wij in het verleden over de ontwikkelingen hebben gezegd, ook
is uitgekomen.

Daarom meen ik, dat hetgeen ik stelde omtrent het berei-
ken van harmonie met de medemens door steeds meer mensen juist
zal blijken. Waarmede ik hopelijk mijn beweegredenen voldoende
duidelijk heb gemaakt. En voor de rest geldt ook hier natuurlijk:
denk zelf na en vorm jezelf een oordeel.

Ik dank U voor uw aandacht.

-0-0-0-0-0-

Goeden avond, vrienden.

Ik moet kort nog het een en ander zeggen en daarbij de
esoterie niet uit het oog verliezen. Ik zal dit in korte
gezegden doen.

Wat is de innerlijke waarheid in deze tijd? Voor velen
niet meer dan de erkenning, dat geld niet gelukkig maakt, maar
dat je zonder dat geheel geen leven hebt.

Wat is de grootste innerlijke waarheid uit het geloof in
deze dagen? Volgens mij de stelling, dat er een kracht is, die
je helpen zal meer en meer gepaard met het besef, dat je op
die hulp pas kunt rekenen, wanneer je eerst zelf alles gepro-
beerd hebt.

Wat is de grootste waarde, die men kan vinden in de hui-
dige sociale ontwikkelingen? Ik heb lang moeten zoeken, maar
ik heb er toch één gevonden. De mens wordt zo zeer menselijk,
dat zelfs zijn geestelijke leiders in feite sociale werkers
zijn geworden.

Het is prettig, dat altans iemand sociaal werkt, zonder
het hogere geheel uit het oog te verliezen.

En wat kun je doen, wanneer je met de feiten en krachten
wordt gekonfronteerd, die u steeds weer ontmoet? In de eerste
plaats zal een mens moeten beseffen, dat naarmate je innerlijk
meer licht weet te vinden, je het buiten je met minder lampen
kunt stellen.

Ten tweede geldt : wanneer de mens in zichzelf het juiste
antwoord vindt, moet hij er naar handelen en niet eerst eens
aan anderen gaan vragen, wat die er wel van vinden.

Ten derde: Koester geen wantrouwen t.a.v. jezelf, of van de
menschheid, maar probeer elk klein beetje goed, dat je in jezelf
of de wereld vindt, zo goed mogelijk te beschermen en waar
mogelijk in de wereld te verbreiden.

Per slot van rekening behoeft u daarbij niet al te pessi-
mistisch te zijn, want die grote eiken zijn eens ook maar een
klein eikeltje geweest.

Tja, dit voortzetten wordt moeilijk, anders zou ik nog
gaan zeggen:

Bedenk dat die grote kuil, waarin uw maatschappij dreigt te vallen, ook eens een klein uiltje is geweest. En dat zouden sommigen mij weer kwalijk gaan nemen. En denk nu niet, dat ik een hekel heb aan die man, of het speciaal op hem heb voorzien. Integendeel: in de oppositie is die man volgens mij geheel op zijn plaats.

Onthoudt dit: Wanneer je geloof hebt in je medemens, word je geloof vaak beschaamd. Maar dat komt, omdat je geloofde, dat je medemens zouden zijn, zoals jij je hen wenst. Wanneer je gelooft in je medemens als zelfstandige wezens, waarin iets goeds zit, heb je vaak de kans nog dat goede er uit te brengen ook nog.

Nog enkele eenvoudige gezegden: God is degene, waarop wij ons beroepen, wanneer wij in de gaten krijgen, dat wij het zelf niet redden. Maar wij laten Hem gelijktijdig steeds weer stikken, wanneer wij denken, dat wij daarvan zelf beter kunnen worden.

De H. Geest is de goddelijke inspiratie, werkzaam in alle leven. Maar de meeste mensen toveren hun inspiraties onmiddellijk om in een duif, waarna zij zich over overlast beklagen en voor het dier antivruuchtbaarheidspillen neer gaan leggen.

Het Licht in je moet je echter zelf opnemen tot het je in staat stelt uit te vliegen en de waarheid te erkennen. Wanneer de H. Geest in je werkt, zo betekent dit geen gave, maar de mogelijkheid, die tevens plicht is, omhoog te stijgen tot het hoogste licht en gelijktijdig dit uitstralende van jezelf aan de mensen te geven, zodat zij zoveel mogelijk Licht leren ervaren.

Een kerk in deze dagen is over het algemeen een gebouw, waarin de mensen middels vrome gezangen en preken het onbehagen over eigen leven en daden proberen te verdringen.

Een esoterische school in deze dagen is over het algemeen zoiets als een schriftelijke cursus dansen, gestuurd aan een man met één been. Je kunt er wijzer van worden, maar je bent meestal niet in staat het werkelijk noodzakelijke in de praktijk om te zetten.

Vaderlandsliefde is de emotie, die anderen in u oproepen om hen in staat te stellen hun dwaasheden voort te zetten in de naam van het volk en het vaderland. Maar wanneer zij hun zin krijgen is de kans groot, dat zij binnenkort weer op de hoeken van de straat volk en vaderland voor 5 cent laten verkopen. Dit voor de oudere luisteraars.

De inhoud van de huidige sociale bestrevingen is: alles voor iedereen die betalen wil. Omschrijven wij echter de sociale ontwikkeling, die in deze tijd nodig is, dan kun je zeggen: Ieder helpt degene, die hij toevallig helpen kan, want zo komen wij samen verder.

De geestelijke kracht van de huidige sociale ontwikkelingen is gelegen in het feit, dat je innerlijk vrede vindt, wanneer je goed bent voor een ander en daardoor het innerlijke licht ontvangt, dat het je mogelijk maakt beter te zien, wat goed zijn feitelijk is. Je zult dan vaak bemerken, dat je je omtrent jezelf vergist hebt, maar krijgt dan in ieder geval de kans om fouten meteen te verbeteren.

Goeden avond.

(vragen eerst deel en tweede
d.d. 19 maart 1976 deel v.d. avond bekort.)

-0-0-0-0-0-